

PROFESSIO FIDEI
EPISCOPORUM CATHOLICORUM AFRICÆ
 AB
EUGENIO CARTHAGINENSI

REDACTA.

(Hanc Professionem fidei, quæ librum tertium historiæ Persecutionis Vandalicæ constituit, videsis supra, col. 219.)

EXCERPTUM EX GREGORIO TURONENSI

DE

S. EUGENIO CARTHAGINENSI

ET ALIIS CONFESSORIBUS QUI SUB HUNERICO REGE PASSI SUNT.

I. Vandali a loco suo digressi cum Gunderico rege A in Gallias ruunt, quibus valde vastatis Hispanias appetunt. Hôs secuti Suevi, id est Alamani, Galliciam apprehendunt. Nec multo post scandalum inter utrumque oritur populum, quoniam propinqui (Colb., ibi) sibi erant..... Post hæc prosequentibus Alamannis usque ad Traductam, transito mari Vandali per totam Africam ac Mauritaniam sunt dispersi.

II. Sed quoniam eorum tempore persecutio in Christianos invaluit, videtur ut aliqua ex his quæ circa Dei Ecclesias intulerunt, vel quemadmodum de regno expulsi sunt, memorarem. Defuncto igitur^a Trasimundo, post scelera quæ in sanctis Dei exercuit, Honoricus mente crudelior Africanum occupat regnum, atque ex electione Vandalorum ipsis præponitur, cujus sub tempore quanti Christianorum populi pro ipso Christi sa- B

cratissimo nomine cæsi sint, ab hominibus non potest comprehendi. Testis est tamen Africa quæ misit, et Christi dextera quæ gemmis immarcessibilibus coronavit. Legimus tamen quorundam ex ipsis martyrum passiones, ex quibus quædam replicanda sunt, ut ad ea quæ spondimus veniamus.

III. Igitur Ciro'a, falso vocatus episcopus, hæreticorum tunc maximus habebatur assertor; cumque ad persequendum Christianos rex per diversa transmitteret, sanctum Eugenium episcopum, virum inenarrabilis sanctitatis, qui tunc ferebatur magnæ prudentiæ esse in suburbano civitatis suæ reperit persecutor. Quem ita violeyter rapuit, ut nec^b ad cohortandum gregem Christi locum habere permetteret. Ille vero cum se videret abduci, epistolam civibus suis pro custodienda B fide catholica hoc modo transmisit :

EPISTOLA
S. EUGENII CARTHAGINENSIS

AD CIVES SUOS, PRO CUSTODIENDA FIDE CATHOLICA.

Dilectissimis et in Christi amore dulcissimis filiis et C filiabus Ecclesiæ mihi^a a Deo commissæ, Eugenius episcopus. Regalis emanavit auctoritas, et pro exercenda fide catholica edicto nos^d ad Carthaginem venire præcepit. Et ideo ne abiens a vobis Ecclesiam Dei in ambiguo, hoc est in suspensio dimitterem, aut oves Christi non verus pastor silentio relinquerem; necessarium duxi has pro me vicariis vestræ dirigere sanctitati, in quibus non sine lacrymis peto, hortor, moneo, et sa-

tis abundeque obtestor per Dei majestatem et per tremendum judicii diem, atque adventus Christi terribilem claritatem, ut fixius teneatis catholicam fidem, asserentes^e Filium Patri esse æqualem, et Spiritum sanctum eandem habere cum Patre et Filio deitatem. Servate itaque unici baptismatis gratiam, custodientes^f Chris- matis unctionem. Nemo post aquam, revertatur ad aquam, renatus ex aqua^g. Nutu enim Dei sal in aqua conficitur, sed si in aquam redactum fuerit, omnis

^a Legendum Genserico.

^b Sic Colb. At edit., ad hortandum gregem Christi nullum abire permetteret. Legendum forte, illum abire, etc. Reg., Christicolam abire permetteret.

^c Sic codex Regius et editi alii; mss. duo, in Domino; ex quibus alter, commissis.

^d Sic mss. 2; editi habent a Carthagine. Baronius ad ann. 484, a Carthagine.

^e Ms. 1, asserentes Patrem, et Spiritum sanctum eandem habere cum Filio deitatem.

^f Salvianus ejusdem ævi auctor lib. III de Gubernatione Dei, bona quæ Christianis Deus assignat, recensens, commemorat sancii baptismatis gratiam, divini chris-matis unctionem, quod chrisma ecclesiasticum paulo post appellat.

^g Colb. addit et Spiritu sancto.

species ejus confestim evacuatur. Unde non immerito Dominus in Evangelio ait : Si sal^a infatuatum fuerit, in quo salietur ? Et utique hoc est infatuari, velle secundo condiri eum semel factum sufficiat. Non audistis Christum dicentem : Qui semel lotus est, non habet necessitatem iterum lavandi (Joan. XIII) ? Ideoque, fratres, et filii, filiaque meae in Domino, non vos contristet absentia mea : ^b quia si catholicae disciplinae adheratis, ego vos nec longinquitate aliqua obliviscar, nec morte a vobis divellar. Scitote quia ^c quodcumque fecerit me dividi a vobis, mecum est palma. Si ad exilium abiero, beati Joannis evangelistae exemplum ^d habeo ; si ad mortis exitium, Mihi vivere Christus est, et mori lucrum (Philipp. I, 21). Si rediero, fratres, implebit Deus desiderium vestrum. Attamen sufficit modo, quod vobis non tacui, monui et instruxi quomodo potui, ideoque immunis eum a sanguine omnium pereuntium ; scio quia adversus eos legentur litterae istae ante tribunal Christi, cum venerit reddere unicuique secundum opera sua. Si reversus fuero, fratres, videbo vos in hac vita ; si reversus non fuero, videbo vos in futura. Dico tamen vobis, Valet, orate pro nobis, et jejunate : quia jejunium et eleemosyna semper Dominum ad misericordiam deflexerunt. Memento esse scriptum in Evangelio : Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere ; timeate autem eum qui postquam occiderit corpus, habet potestatem et animam perdere, et mittere in gehennam (Matth. X, 28).

Explicit Eugenii epistola, ad suam redit thema Gregorius.

IV. Ductus itaque sanctus Eugenius ad regem cum illo Arianorum episcopo, pro fide catholica decertavit. Cumque eum de sanctae Trinitatis mysterio potentissime devicisset, et insuper multas per eum virtutes Christus ostendisset, in majorem insaniam idem episcopus invidia inflammante succenditur. Erant enim tunc temporis cum sancto Eugenio viri prudentissimi atque sanctissimi, Vindemialis et Longinus episcopi, pares gradu, et virtute non impares. Nam sanctus Vindemialis eo tempore ferebatur mortuum suscitasse, Longinus autem multis infirmis salutem tribuit ; Eugenius quoque non solum visibilium oculorum caecitatem, sed etiam mentium depellebat.

V. Quod cernens ille nequam Arianorum episcopus, vocatum ad se quemdam hominem, ab illo quo ipse vivebat errore deceptum, ait : Non patior quod hi episcopi multa in populo signa depromunt, illosque cuncti, me neglecto, sequuntur. Acquiesce nunc his quae praecipio, et acceptis quinquaginta aureis, sede in platea per quam nobis est transitus, et manum super clausos ocu-

^a Apud Matth. V, 13, et Luc. XIV, 34, habetur evanuerit ; et Marc. XIV, 50, insulsum. At Alri legebant infatuatum, ut patet ex Augustino de sermone Domini in monte.

^b Sic ex ms. reposuimus. Editi cum Colb., *Quin si catholicae disciplinae adheratis, ego vos nec..... obliviscor..... divellor.* Reg., quasi, etc.

^c Sic eidem Colb. At edit cum regio ms., *Quocumque me fecerint dividi agones.* Baron., agone.

^d Sic Baron. ; sed Colb., *profero.* Aliud ms., *constat exemplum.*

^e Colb., *cogitaverat exclamavit voce magna, tota*

los ponens, me praetereunte cum reliquis exclama in magna virtute, dicens : Te, beatissime Cirola nostrae religionis antistes, deprecor ut respiciens manifestes gloriam ac virtutem tuam, ut oculos meos aperiens, merear lucem videre quam perdidisti. Qui jussa complens, residensque in platea, transeunte haeretico cum sanctis Dei, iste qui Deum irridere cogitabat, exclamat in magna virtute, dicens : Audi me, beatissime Cirola, audi me, sancte sacerdos Dei : respice caecitatem meam. Experiar ego medicamenta quae saepe caeci reliqui a te meruerunt^f, quae leprosi experti sunt, quae ipsi etiam mortui persenserunt. Adjuro te per ipsam virtutem quam habes, ut mihi desideratam restituas lucem, quia gravi sum caecitate percussus. Veritatem enim nesciens verum dicebat : quia caecaverat eum cupiditas, et virtutem Dei omnipotentis irridere per pecuniam aestimabat.

VI. Tunc haeticorum episcopus paululum se divertit quasi in virtute triumphaturus, elatus vanitate atque superbia, posuit manum suam super oculos ejus, dicens : Secundum fidem nostram, qua recte Deum credimus, aperiantur oculi tui. Et mox ut hoc verbas erupit, risus mutatur in planctum, et dolus episcopi est patefactus in publico^g. Nam tantus dolor oculos miseri illius invasisit, ut eos digitis vix comprimeret, ne creparent. Denique clamare cepit miser, ac dicere : Vae mihi misero ! quia seductus sum ab inimico legis divinae. Vae mihi, quia Deum per pecuniam irridere volui, et quinquaginta aureos accepi, ut hoc facinus perpetrarem. Ad episcopum autem aiebat : Ecce aurum tuum, redde lumen meum, quod dolo tuo perdidisti. Vosque rogo, gloriosissimi Christiani, ne despiciatis miserum, sed velociter succurrite pereunti. Vere enim cognovi quia Deus non irridetur (Gal. VI, 7).

VII. Tunc sancti Dei misericordia moti : Si, inquam, credis, omniaabilia sunt credenti. At ille clamabat voce magna : Qui non crediderit Christum Filium Dei et Spiritum sanctum aequalem habere substantiam atque deitatem cum Deo Patre, hodie quae ego perfero patiar. Et adjecit : Credo Deum Patrem omnipotentem, credo Filium Dei Christum Jesum aequalem Patri, credo Spiritum sanctum Patri et Filio consubstantialem atque coaeternum. Haec illi audientes, et se invicem honore mutuo praevinentes, oritur inter eos sancta contentio, quis oculis ejus signum beatae crucis imponeret. Vindemialis vero ac Longinus Eugenium ; ille autem e contra eos exorat ut manus imponerent caeco. Quod cum fecissent, et manus suas super caput ejus tenerent, sanctus Eugenius crucem super oculos eorum caeci faciens, ait : In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti veri Dei, quem trinum in una aequalitate atque omnipotentia confite-

virtute : Audi me, sancte, etc.

^f Colb. addit accipere.

^g Simile quid huic rei contigit Leovigildi temporibus in Hispania, uti memorat idem Gregorius Turcensis lib. de Gloria Confessorum, cap. 13. Ubi rege conquerente quod suae sectae episcopi nulla ederent miracula sicut apud catholicos fieri solebant, unus ex illis hominem, qui pecunia corruptus caecum se fingeret, curare simulavit, sed Dei nutu ille revera caecus effectus dolum patefecit.

mur, aperiantur oculi tui. Et statim ablato dolore, ad pristinam rediit sanitatem ^a. Manifestissime autem patuit per hujus cæcitatem, qualiter hæreticorum episcopus oculos cordium misero assertionis suæ velabat amictu, ne veram lucem illis liceret fidei oculis contemplari. O miserum! qui non ingressus per januam, id est per Christum, qui est janua vera, lupus magis gregi quam ejus custos effectus, et pacem fidei quam in credentium cordibus debuerat accendere, pravitate cordis sui conabatur extinguere. Sancti vero Dei alia signa in populis multa fecerunt, et erat vox una populi dicentis: Verus Deus Pater, verus Deus Filius, verus Deus Spiritus sanctus, una fide colendus, nullo timore metuendus, eodemque honore venerandus. Nam ea quæ Cirola asserit, falsa esse cunctis est manifestum.

VIII. Videns autem Honoricus rex assertiones suas per sanctorum fidem gloriosam ^b totaliter denudari, nec erigi sectam erroris, sed potius destrui; fraudemque pontificis sui in hoc scelere fuisse detectam: sanctos Dei post multa tormenta, post ^c aculeos, post flammam, post unguis, jussit interfici. Beatum vero Eugenium decollari jussit, sub ea specie, ut si in ea hora qua ensis super cervicem ejus incumberebat, non reverteretur ad hæreticorum sectam, non occideretur, ne eum pro martyre excolerent Christiani, sed exilio damnaretur: quod ita factum esse manifestum est. Nam cum imminente morte interrogatus fuisset si mori pro fide catholica ^d destinaret, respondit: Hæc enim est sempiterna vita; pro justitia mori. Tunc suspenso gladio, apud ^e Albigensem Galliarum urbem exilio deputatus est, ubi et finem vitæ præsentis fecit. Ad cujus nunc sepulcrum multæ virtutes et creberrimæ ostenduntur. Sanctum vero Vindemialem gladio percussit præcepit, quod et ^f impletum est in hoc certamine. Octavianus vero archidiaconus et multa millia virorum ac mulierum hanc fidem asserentium, interempta atque ^g debilitata sunt. Sed pro amore gloriæ nihil erant hæc supplicia confessoribus sanctis, qui in pacis vexati, in multis bene se noverant disponendos, juxta illud Apostoli (Rom. viii, 18): Quia non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelatur in nobis ^h.

IX. Multi tunc errantes ⁱ a fide accipientes divitias inseruerunt se doloribus multis. Infelix autem quidam episcopus nomine Revocatus, eo tempore est revocatus a fide catholica. Tunc et sol teter apparuit obscuratus, ita ut vix ab eo pars vel tertia eluceret, credo namque pro tantis sceleribus et effusione sanguinis innocentis. Honoricus vero post tantum fucinus, arreptus a dæmone, qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat,

A propriis se morsibus laniabat, in quo etiam cruciata vitam indignam justa morte finivit. Huic ⁱ Childericus successit, quo defuncto Gelisimiris regnum suscepit. Ipse quoque a republica superatus, vitam principatumque finivit, et sic regnum decedit Vandalorum.

X. Huic cryptæ, in qua servabatur sancti Amarandi corpus, sociatur et ille Honorifici næ [Hunericianæ] persecutionis martyr Eugenius, sacerdotalis insule maximum decus, quem in hac urbe detrusum exilio, vel ipsius, vel sociorum ejus passio narrat. Hic cum magnis in sæculo polleret virtutibus, et jam victor de tormentis martyrialibus exsistisset, tempore vocationis suæ, quo accerseretur ad gloriam, Domino revelante cognovit: illud præcipue quod populis occultabatur, manifestum noscens, se martyri Amarando socium esse futurum, ad ejus sepulcrum dirigitur, prostratusque solo diutissime orationem fudit ad Dominum: dehinc expansis per pavimentum brachiis, spiritum cælo direxit, qui a Christianis collectus, in ipsa qua diximus crypta sepulturæ mandatus est. [Tunc ^k omnes qui circa eum stabant, sua tundentes pectora, dantes mugitus proclamabant: O mors dira, cur tantos hodie perimis, dum a nobis auferes sancti nostri præsentiam? Longum est enarrare per singula, quanta et qualia inibi sine in-criminatione almi antistitis Eugenii hactenus cernimus coruscure. O quanta miracula et quantam dignitatem Dominus ostendit ad sepulcrum ejus! Ægri veniunt et sanantur, dæmoniacy veniunt et liberantur, leprosi veniunt et mundantur, elingues veniunt et loquuntur, febricitantes veniunt et sanantur.]

XI. Ad cujus festivitatem cum tempore quodam innumeri populi convenissent, negotia multa in atrio protulerunt; puella vero una ex habitatoribus loci stationem adiit, quasi aliquid coemptura, speciemque sibi aptam aspiciens a negotiatore suscepit, et statim dicto citius porrectam alteri, negat se accepisse. Negotiator vero intente aiebat: Mea eam tibi manu protuli, tuque rimandam sollicitè accepisti. Illaque negante, ait negotiator: Si tibi tanta est pertinacia, avaritia stimulante, negandi, judicet illud beatus ^l martyr Eugenius, ad cujus sepulcrum si cum sacramenti interpositione dixeris te non accepisse, damni mihi nihil æstimo quod amisi. At illa pollicita se posse ex hoc exvi sacramento, vadit ocius ad sepulcrum, elevatisque manibus ut juraret, extemplo membris ^m dissolutis irriguit, plantæque ejus infixæ sunt pavimento, vox hæsit in gutture, tantum os patulum a sermone nudum hiabat. Quod negotiator cernens cum reliquo populo, ait: Prosit tibi, inquit, virgo, hæc species quam tulisti mihi. Sufficit tibi ultio data per hunc pontificem Eugenium. Et hac

^a Hanc cæci historiam memorat Hermannus Contractus in Chronico ad annum 483, ubi Longinus episcopus appellatur Longwinus.

^b Sic ms. 1. At. Edit., taliter, et Colb., denudatas.

^c Baron., aculeos.

^d Colb., disponderet.

^e Cod. reg., Albinensem.

^f Mss. 2, impletum est. In hoc autem certamine Octavianus, etc.

^g Ms. 1, necata.

^h Ed., sanctis.

ⁱ Eandem Africanæ Ecclesiæ cladem deplorat Felix papa, ut dicemus infra cap. 10.

^j Colb., Hildericus.

^k Quæ ansulis inclusa sunt, ex cod. Colb. descriptimus.

^l Colb., confessor.

^m Colb., dissoluta dirigitur.

dicens a loco recessit. Illa vero in hoc tormento diutissime detenta, tandem martyre jubente locuta; palam confessa est quod clam latere voluerat.

XII. Quid agis, o infelix avaritia! Quid pelendis rebus alienis succumbis mens feminea, non virilis? Ut quid firmam lorica mentis modica transverberas sagitta cupiditatis? Quid congregas, o homo, auri rubiginosi talenta, cum iis arsurus in gehenna? Quid tibi prosunt peritura lucra, quæ æternæ vitæ pariunt detrimenta, juxta illud Domini verbum: Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ autem suæ

A detrimentum patiat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

XIII. [O fratres dilectissimi, spem in solo Redemptore figite, et ad æternam patriam mente transite. Si enim nihil in hoc mundo amando possidetis, etiam possidendo cuncta reliquistis, ipse nobis gaudia æterna concedat, qui nobis æternæ pacis remedia contulit Jesus Christus Dominus noster, qui cum æterno Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.]

ANNO DOMINI CCCLXXXV.

SANCTUS FAUSTUS

RHEGIENSIS EPISCOPUS.

PROLEGOMENA.

NOTITIÆ.

(Ex Bellarmin. de Scriptor. eccles.)

Faustus ex monacho Lirinensi factus episcopus Rhegiensis in Gallia, vixit medio tempore inter sanctum Prosperum et sanctum Fulgentium: scripsit de Spiritu sancto, et contra Arianos, et Macedonianos, quæ non exstant; scripsit præterea libros duos de Gratia, et Libero Arbitrio, qui exstant, et quos Gennadius in lib. de Viris illustr. miris laudibus effert; sed Gelasius papa in decreto de libris apocryphis omnino rejicit: ut etiam rejiciunt, et refellunt sanctus Fulgentius, Petrus Diaconus, Alchimus Avitus, et alii. Ado Viennensis in Chronico ad annum 422 sic loquitur: Faustus ex abbate monasterii Lirinensis apud Regnum Gallie episcopus factus, Pelagianorum dogma destruere conatus, in errorem labitur: unde qui ejus sensus in hac parte catholicos prædicant, sicut Gennadius de Viris illustribus scribens omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus quam cæteri catholici in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio, virtus, et salus illi a Christo per Christum, et in Christo sit. Faustus vero iste ita liberum Christianorum arbitrium docere conatur, ut illuminatio, virtus, et salus non a Christo, sed a natura sit: contra hunc scribit beatissimus Avitus Viennensis episcopus lucidissima fide, ejus redarguens errorem; similiter et Joannes vir eruditissimus Antiochenus presbyter.

Isidorus de Viris illustribus in Fulgentio, dicit a Fulgentio scriptos libros septem contra Faustum, qui mira calliditate catholicus videri volebat, cum Pelagianus esset. Auctor quoque Vitæ sancti Fulgentii cap. 28 testatur a sancto Fulgentio refutatos libros duos Fausti de Gratia et Libero Arbitrio. Et Petrus diaconus in libro de Incarnatione et Gratia Christi, cap. ultimo anathema dicit libris Fausti. Hæc a monacho volui

B propter aliquos, qui nostro tempore Faustum catholicum fuisse contendunt.

(Ex indice expurgatorio M. S. Palatii.)

Gennadius (quem constat fuisse plurimum Semipelagianis, eosque in suo illo libro de Viris illustribus plurimque laudibus extulisse) opus istud Fausti de Gratia et Libero Arbitrio appellat egregium, quod etiam mirum in modum laudasse reperitur S. Sidonius Apollinaris lib. ix, epist. 9; sed viro sancto atque sincero nondum compertæ fuisse videbantur technæ et imposturæ Fausti. Certissimum enim est Faustum fuisse Semipelagianorum antesignanum, et scriptionem istam ejus hic positam multis Pelagianorum erroribus referatam. Id quod diserte adnotarunt S. Isidorus de Viris illustribus, cap. 14; S. Ado Viennensis episcopus in Chronico anno Domini 492. Scripserunt adversus hoc Fausti opus de Gratia Dei ex professo S. Cæsarius Arelatensis episcopus, S. Fulgentius Ruspensis episcopus, S. Alchimus Avitus Viennensis episcopus, Petrus diaconus. Et ex hæreticis Joannes Maxentius. Porro S. Gelasius primus in decreto de libris sacris, Fausti opera omnia inter apocrypha rejicit. S. Hormisdas etiam Roman. pontifex epist. ad possessorem Africanum episcopum hæc ait: Hinc vero quod vos de Fausti cuiusdam Galli antistitis consultuissete litteris indicastis, his sibi responsum habeant: neque illum, neque quemquam, quos in auctoritatem Patrum non recipit catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ disciplinae, ambiguitate non posse gignere, aut religiosi præjudicium comparare. Tantum ille. Et ex his plene perspectum habeas quam caute scripta ista Fausti sint tibi perlegenda, in quibus in errores multos Pelagiani dogmatis plerumque offendet. Si eos aves collectos inspiciere, consueto Joannem Maxentium in responsione ad epistolam Hormisdæ pa-